2. MEKTUP

٢– ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانى اِلَى الْميرْ شَمْسِ الدِّينِ الْخَلْخَالِىِّ فِى بَيَانِ أَنَّ مَرْتَبَةَ ذَاتِ الْحَقِّ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ وَمَرْتَبَةَ صِفَاتِه سُبْحَانَهُ فَوْقَ اعْتِبَارِ الْوُجُودِ وَالْوُجُوبِ ﴾

اَلْحَمْدُ لله وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ حَصَلَ الْفَرَحُ وَالْاِبْتِهَاجُ بِوُصُولِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ الصَّادِرَةِ عَلَى وَجْهِ الْمَحَبَّةِ وَالْاِخْلاَصِ كَثْرَةُ اِخْوَانِ الدِّينِ سَبَبُ الرَّجَاءِ فِى اْلآخِرَةِ اَللّٰهُمَّ كَثِّرْ اِخْوَانَنَا فِى الدِّينِ وَثَبِّتْنَا وَاِيَّاهُمْ عَلَى مُتَابَعَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ مِنَ الصَّلَوَاتِ اَفْضَلُهَا وَمِنَ التَّسْلِيمَاتِ اَكْمَلُهَا ﴿ع﴾: **وَأَحْسَنُ مَا يُمْلَى حَدِيثُ اْلاَحِبَّةِ** * أَيُّهَا الْمُحِبُّ إِنَّ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ السَّبْعَةَ أَوِ الثَّمَانِيَةَ عَلَى اخْتِلاَفِ اْلآرَاءِ صِفَاتٌ حَقِيقِيَّةٌ مَوْجُودَةٌ فِى الْخَارِجِ وَلَمْ يَقُلْ اَحَدٌ مِنَ الْفِرَقِ الْمُخَالِفَةِ بِوُجُودِ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ غَيْرُ اَهْلِ الْحَقِّ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ حَتَّى اِنَّ الْمُتَأَخِّرِينَ مِنَ الصُّوفِيَّةِ مِنْهُمْ أَنْكَرُوا وُجُودَ الصِّفَاتِ بَلْ جَعَلُوا زِيَادَةَ الصِّفَاتِ رَاجِعَةً اِلَى الْعِلْمِ فَقَطْ وَقَالُوا ﴿شِعْرٌ﴾:

وَصِفَاتُ حَقٍّ فِى التَّعَقُّلِ غَيْرُ ذَا ـــ * ـــتِ الْحَقِّ لَكِنْ فِى التَّحَقُّقِ عَيْنُهَا

وَالْحَقُّ اَنَّ كَلاَمَ أَهْلِ الْحَقِّ حَقٌّ وَمُقْتَبَسٌ مِنْ مِشْكَاةِ النُّبُوَّةِ وَمُؤَيَّدٌ بِنُورِ الْكَشْفِ وَالْفِرَاسَةِ غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ اَنَّ اْلاِشْكَالَ الَّذِى أَوْرَدَهُ الْمُخَالِفُونَ فِى وُجُودِ الصِّفَاتِ قَوِيَّةٌ لاَنَّ الصِّفَاتِ لَوْ كَانَتْ مَوْجُودَةً فَلاَ تَخْلُو اِمَّا اَنْ تَكُونَ مُمْكِنَةً اَوْ وَاجِبَةً وَاْلاِمْكَانُ مُسْتَلْزِمٌ لِلْحُدُوثِ لاَنَّ كُلَّ مُمْكِنٍ حَادِثٌ عِنْدَهُمْ وَالْقَوْلُ بِتَعَدُّدِ الْوَاجِبِ مُنَافٍ لِلتَّوْحِيدِ وَاَيْضًا عَلَى تَقْدِيرِ اْلاِمْكَانِ يَلْزَمُ جَوَازُ انْفِكَاكِ الصِّفَاتِ عَنِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَهٰذَا مُوجِبٌ لِجَوَازِ الْجَهْلِ وَالْعَجْزِ لِلْوَاجِبِ سُبْحَانَهُ (وَحَلُّ) هٰذَا اْلاِشْكَالِ عَلَى مَا ظَهَرَ لِهٰذَا الْفَقِيرِ اَنَّ حَضْرَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ لاَ بِوُجُودٍ يَكُونُ عَيْنًا لَهَا اَوْ زَائِدًا عَلَيْهَا وَصِفَاتُهُ تَعَالَى مَوْجُودَةٌ بِذَاتِهِ تَعَالَى لاَ بِوُجُودٍ فَاِنَّهُ لاَ مَجَالَ لِلْوُجُودِ فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ وَقَدْ أَشَارَ الشَّيْخُ رُكْنُ الدِّينِ اَبُو الْمَكَارِمِ عَلاَءُ الدَّوْلَةِ السِّمْنَانِىُّ قُدِّسَ سِرُّهُ اِلَى هٰذَا الْمَقَامِ حَيْثُ قَالَ فَوْقَ عَالَمِ الْوُجُودِ عَالَمُ الْمَلِكِ الْوَدُودِ فَلاَ تَكُونُ نِسْبَةُ اْلاِمْكَانِ وَالْوُجُوبِ أَيْضًا مُتَصَوَّرَةً فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ فَاِنَّ كُلاًّ مِنَ اْلاِمْكَانِ وَالْوُجُوبِ نِسْبَةٌ بَيْنَ الْمَاهِيَّةِ وَالْوُجُودِ فَحَيْثُ لاَ وُجُودَ لاَ اِمْكَانَ وَلاَ وُجُوبَ (وَهٰذِهِ) الْمَعْرِفَةُ وَرَاءَ طَوْرِ النَّظَرِ وَالْفِكْرِ

وَالْفِكْرِ وَاَىَّ شَيْءٍ يَجِدُ الْمُقَيَّدُونَ بِعِقَالِ الْعَقْلِ مِنْ هَذِهِ الْمَعْرِفَةِ وَمَا يَكُونُ نَصِيبُهُمْ مِنْهَا غَيْرَ
الْاِنْكَارِ اِلاَّ مَنْ عَصَمَهُ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَبَاقِى الْمَرَامِ اَنَّ السَّيِّدَ مُحِبَّ اللهِ أَقَامَ هُنَا مُدَّةً وَالْآنَ
صَارَ مُتَوَجِّهًا اِلَى تِلْكَ الْجِهَاتِ وَالْحُدُودِ فَلْيُغْتَنَمْ صُحْبَتُهُ وَالسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى مَنْ لَدَيْكُمْ.

TÜRKÇE ANLAMI

Bu mektup Mir Şemsettin el-Halhâlî'ye gönderilmiştir. İmam-ı Rabbânî bu mektupta Allah'ın zatının ve sıfatlarının vücût ve vücûbun üstünde olduğunu açıklar.

Allah'a hamd, Rasûlüne salat olsun. İyi duygularla gönderdiğiniz değerli mektubunuzun elimize ulaşmasıyla ziyadesiyle memnun olduk. Dünyada din kardeşlerimizin çok olması bize ahirette kurtuluşa ereceğimize dair iyi ümitler veriyor. Ey Allah'ım! Din kardeşlerimizin sayısını artır. Bizi ve onları devamlı surette Peygamberlerin Efendisinin (sallallahü aleyhi ve sellem) çizgisinde yürümeye muvaffak kıl.

Yazılacak en iyi şey dostların sözleridir.

Ey dostum! Vâcibu'l-Vücûd[119] olan Allah Teâla'nın yedi veya sekiz tane olduğu konusunda görüş ayrılığı bulunan sıfatları hakikî sıfatlar olup hariçte mevcutturlar. Ehl-i Sünnet dışında kalan muhalif fırkalardan hiçbiri Allah'ın sıfatlarının olduğu görüşünü benimsememiştir. Hatta son dönem sûfilerinden sıfatların hariçte var olduğunu inkar eden ve onları sadece Allah'ın bilgisinde var kabul edenler olmuştur. Bunlar "Hakk'ın sıfatları akl edilmesi itibarıyla zattan ayrı; fakat var olma konusunda onun aynısıdır" demişlerdir.

Bu konuda hak olan görüş Ehl-i Sünnetin savunduğu görüştür. Onlar bu görüşü nübüvvet kandilinden iktibas etmişlerdir. Ehl-i Sünnetin bu

119 Vacibu'l-vücud, varlığı kendinden olan, zorunlu olan. Yokluğu düşünülemeyen varlık.

görüşü ayrıca keşif ve feraset nuruyla da desteklenmiştir. Sonuç olarak sıfatların varlığı konusunda muhalif kanadın ileri sürdüğü sorunlar kuvvetlidir. Zira sıfatların var olduğunu kabul ettiğimiz takdirde onların varlığı mümkün veya vacip olmak durumundadır. Eğer mümkün olduğunu düşünecek olursak onların hadis olduğunu söylemiş oluruz. Zira Ehl-i Sünnete göre her mümkün hadistir. Eğer vacip olduklarını söyleyecek olursak bu birden fazla vacibin bulunmasına yol açar ki bu da tevhide aykırıdır. Ayrıca mümkün oldukları takdirde sıfatların zattan ayrılabileceği sonucu çıkmaktadır ki bu sonuç Allah'a cehalet ve acziyet atfedilmesine yol açar.

Bu fakire ayan olduğu şekliyle sorunun çözümü şöyledir: Hakk Sübhanehü kendi zatıyla mevcuttur. Onun mevcudiyeti zatının aynısı veya zatına zâid bir varlıkla değildir. Onun sıfatları da kendi zatıyla mevcuttur. Bu sıfatlar zatın dışında bir varlıkla mevcut değildir. Bu makamda vücuda imkan yoktur. Şeyh Rukneddin Ebu'l-Mekarim Alaüddevle es-Simnânî bu makama işaret ederek vücut aleminin üstünde *Meliku'l-Vedûd* aleminin bulunduğunu söylemiştir. Bu durumda imkan veya vücup gibi nispetlerden de söz etmek mümkün değildir. Zira imkan ve vücûp bir şeyin mahiyetiyle varlığı arasındaki bir tür ilişkidir. Ortada varlık olmadığına göre ne imkan ne de vücuptan söz edebiliriz. Bu marifet fikir ve düşünce sınırlarının ötesindedir. Aklın kaydı altına girenlerin inkar dışında bu marifetten bir nasibi yoktur. Ancak Allah'ın koruduğu kimseler müstesna.

Baki meram, Seyyid Muhibbullah burada bir müddet kaldı. Şimdi size doğru yola çıkmış bulunuyor. Onun sohbetini ganimet bilesiniz. Size ve yanınızda bulunan kimselere selam olsun...

KELİME ANLAMI

2. ‹اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِى› **İkinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمِيرْ شَمْسِ الدِّينِ الْخَلْخَالِىِّ **Mîr Şemseddin Halhali'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِى بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki,** أَنَّ

مَرْتَبَةَ ذَاتِ الْحَقِّ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Mukaddes ve yüce olan Hakk'ın zatının mertebesi وَمَرْتَبَةَ صِفَاتِهِ سُبْحَانَهُ Ve Hak Sübhanehü'nün sıfatlarının mertebesini فَوْقَ اعْتِبَارِ الْوُجُودِ وَالْوُجُوبِ Vücut ve Vücup itibarının üstündedir ➢

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى seçtiği kullarına olsun قَدْ حَصَلَ Muhakkak hasıl oldu *(Ne?)* الْفَرَحُ وَالاِبْتِهَاجُ Ferah ve sevinç *(Ne ile hasıl oldu?)* بِوُصُولِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ Değerli mektubun ulaşmasıyla *(Öyle mektup ki;)* الصَّادِرَةِ عَلَى وَجْهِ الْمَحَبَّةِ وَالاِخْلاَصِ İhlas ve muhabbet eseri olarak gönderilmiş كَثْرَةُ اِخْوَانِ الدِّينِ Din kardeşlerinin çokluğu *(Nedir?)* سَبَبُ الرَّجَاءِ فِى الْآخِرَةِ Ahirette (kurtulmaya) ümit sebebidir اَللّٰهُمَّ كَثِّرْ Ey Allah'ım çoğalt! *(Neyi?)* اِخْوَانَنَا فِى الدِّينِ Din kardeşlerimizi وَثَبِّتْنَا وَاِيَّاهُمْ Bizi ve onları sabit kıl *(Ne üzere?)* عَلَى مُتَابَعَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ Peygamberlerin efendisine ittiba üzere عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve diğer peygamberlere مِنَ الصَّلَوَاتِ اَفْضَلُهَا Duaların en üstünü وَمِنَ التَّسْلِيمَاتِ اَكْمَلُهَا Selamların en mükemmeli olsun ﴿ع﴾ Mısra: وَأَحْسَنُ مَا يُمْلَى Yazılanların en güzeli *(Nedir?)* حَدِيثُ الْاَحِبَّةِ Dostların sözüdür اَيُّهَا الْمُحِبُّ Ey Yaren! اِنَّ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ Vacibü'l-Vücut olan Allah'ın sıfatları *(Öyle sıfatlar ki;)* اَلسَّبْعَةَ أَوِ الثَّمَانِيَةَ Yedi veya sekiz tanedir *(Ne üzere?)* عَلَى اخْتِلاَفِ الْآرَاءِ Görüşlerin farklılıkları üzere *(O sıfatlar nedir?)* صِفَاتٌ حَقِيقِيَّةٌ Hakiki sıfatlardır مَوْجُودَةٌ فِى الْخَارِجِ Hariçte mevcutturlar وَلَمْ يَقُلْ Hükmetmedi *(Kim?)* اَحَدٌ Hiçbir kimse *(Kimden?)* مِنَ الْفِرَقِ الْمُخَالِفَةِ Muhalif fırkalardan *(Neye hükmetmedi?)* بِوُجُودِ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Mukaddes ve yüce olan Vacibü'l-Vücud'un sıfatlarının varlığına *(Kimden başka?)* غَيْرُ اَهْلِ الْحَقِّ Ehl-i Sünnet'ten başka شَكَرَ اللّٰهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah Teâla onların çalışmalarını mükafatlandırsın حَتَّى اِنَّ الْمُتَأَخِّرِينَ مِنَ الصُّوفِيَّةِ مِنْهُمْ Hatta Ehl-i Sünnet'in son dönem sûfileri أَنْكَرُوا وُجُودَ الصِّفَاتِ Sıfatların varlığını inkar ettiler بَلْ جَعَلُوا Hatta kıldılar *(Neyi?)* زِيَادَةَ الصِّفَاتِ Sıfatların zaid olmasını *(Ne kıldılar?)* رَاجِعَةً اِلَى الْعِلْمِ فَقَطْ Sadece Allah'ın ilmine yönelik وَقَالُوا Ve dediler *(Ne?)* ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَصِفَاتُ حَقٍّ Hakk'ın sıfatları فِى التَّعَقُّلِ Düşüncede غَيْرُ ذَاتِ الْحَقِّ Hakk'ın zatından farklıdır لَكِنْ فِى التَّحَقُّقِ Fakat var olmada عَيْنُهَا Hakk'ın aynısıdır

وَالْحَقُّ Doğru şudur ki, اَنَّ كَلاَمَ أَهْلِ الْحَقِّ Ehli Sünnet'in sözü حَقٌّ وَمُقْتَبَسٌ Doğrudur ve alınmıştır *(Nereden?)* مِنْ مِشْكَاةِ النُّبُوَّةِ Nübüvvet kandilinden وَمُؤَيَّدٌ Ve desteklenmiştir *(Ne ile?)* بِنُورِ الْكَشْفِ وَالْفِرَاسَةِ Keşif ve feraset nuru ile غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ Hasılı kelam: اَنَّ الاِشْكَالَ الَّذِى Öyle sorun ki, أَوْرَدَهُ الْمُخَالِفُونَ Onu muhalifler getirmiştir *(Ne hususunda?)* فِى وُجُودِ الصِّفَاتِ Sıfatların varlığı hususunda *(Nedir?)* قَوِيَّةٌ Kuvvetlidir *(Niçin?)* لاَنَّ الصِّفَاتِ Çünkü sıfatlar لَوْ كَانَتْ مَوْجُودَةً Şayet varsalar فَلاَ تَخْلُو Yoksun kalmazlar *(Neden?)* امَّا اَنْ تَكُونَ مُمْكِنَةً Ya mümkün olmaktan اَوْ وَاجِبَةً Veya vacip (olmaktan) وَالاِمْكَانُ Mümkün olmaları *(Nedir?)* مُسْتَلْزِمٌ لِلْحُدُوثِ Sonradan yaratılmış olmayı gerektirir *(Niçin?)* لاَنَّ كُلَّ مُمْكِنٍ Çünkü her mümkün *(Nedir?)* حَادِثٌ عِنْدَهُمْ Onlara göre yaratılmıştır وَالْقَوْلُ Hükmetmek *(Neye?)* بِتَعَدُّدِ الْوَاجِبِ Vacibin birden fazla olmasına *(Nedir?)* مُنَافٍ لِلتَّوْحِيدِ Tevhit inancına zıttır وَاَيْضًا عَلَى تَقْدِيرِ الاِمْكَانِ Aynı şekilde (sıfatların) mümkün olarak farzedilmesi üzere يَلْزَمُ Gerekir *(Ne?)* جَوَازُ انْفِكَاكِ الصِّفَاتِ Sıfatların ayrılmalarının caiz olması *(Neden ayrılması?)* عَنِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Mukaddes ve yüce Zat'tan وَهَذَا مُوجِبٌ Bu da gerektirir *(Neyi?)* لِجَوَازِ الْجَهْلِ وَالْعَجْزِ Acz ve cehlin caiz olmasını *(Kime caiz olmasını?)* لِلْوَاجِبِ سُبْحَانَهُ Vacip Sübhânehü'ye (وَحَلُّ) هَذَا الاِشْكَالِ Bu sorunun çözümü *(Ne üzere?)* عَلَى مَا ظَهَرَ Aşikar olana göre *(Kime?)* لِهَذَا الْفَقِيرِ Bu fakire (aşikar olana göre çözüm şudur ki,) اَنَّ حَضْرَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Sübhânehü Hazretleri مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ Zatıyla mevcuttur لاَ بِوُجُودٍ يَكُونُ عَيْنًا لَهَا Zatının aynısı olan bir varlıkla değil اَوْ زَائِدًا عَلَيْهَا Veya zata zaid bir varlıkla da değil وَصِفَاتُهُ تَعَالَى Ve yüce Allah'ın sıfatları مَوْجُودَةٌ بِذَاتِهِ تَعَالَى Kendi zatıyla mevcuttur لاَ بِوُجُودٍ Ayrı bir varlıkla değil فَاِنَّهُ لاَ مَجَالَ لِلْوُجُودِ Çünkü varlığın imkanı yoktur *(Nerede?)* فِى ذَلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamda وَقَدْ أَشَارَ Nitekim işaret etti *(Kim?)* اَلشَّيْخُ رُكْنُ الدِّينِ اَبُو الْمَكَارِمِ عَلاَءُ الدَّوْلَةِ السِّمْنَانِىُّ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh Ruknüddin Ebu'l-Mekarim Alau'd-Devle es-Simnânî (k.s.) *(Neye işaret etti?)* اِلَى هَذَا الْمَقَامِ Bu makama حَيْثُ قَالَ Zira o dedi ki: فَوْقَ عَالَمِ الْوُجُودِ Vücut aleminin üstünde vardır *(Ne?)* عَالَمُ الْمَلِكِ الْوَدُودِ Meliku'l-Vedud alemi فَلاَ تَكُونُ نِسْبَةُ الاِمْكَانِ وَالْوُجُوبِ أَيْضًا Dolayısıyla vücup ve imkan nispeti de olmaz *(Ne olmaz?)* فَاِنَّ كُلاًّ مِنَ الاِمْكَانِ *(Niçin?)* مُتَصَوَّرَةٌ فِى ذَلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamda tasavvur edilen

وَالْوُجُوبِ Çünkü vücup ve imkan herbiri وَالْوُجُودِ نِسْبَةٌ بَيْنَ الْمَاهِيَّةِ Mahiyet ve varlık arasında bir nispettir فَحَيْثُ لاَ وُجُودَ Varlık olmayan yerde لاَ امْكَانَ وَلاَ وُجُوبَ İmkan ve vücup da yoktur (وَهَذِهِ) الْمَعْرِفَةُ Bu marifet *(Nedir?)* وَرَاءَ طَوْرِ النَّظَرِ وَالْفِكْرِ Fikir ve düşünce sınırının ötesindedir وَاَىَّ شَيْءٍ Hangi şeyi? يَجِدُ Bulur *(Kim?)* الْمُقَيَّدُونَ بِعِقَالِ الْعَقْلِ Akıl zinciriyle bağlı olanlar *(Neden?)* مِنْ هَذِهِ الْمَعْرِفَةِ Bu marifetten وَمَا يَكُونُ نَصِيبُهُمْ Onların nasibi ne olur? *(Neden?)* مِنْهَا Bu marifetten *(Neden başka?)* غَيْرَ الاِنْكَارِ İnkardan başka الاَّ مَنْ Fakat bir kişi hariçtir ki, عَصَمَهُ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Allah Sübhânehü onu korumuştur وَبَاقِى الْمَرَامِ Diğer isteğim اَنَّ السَّيِّدَ مُحِبَّ اللهِ Seyyid Muhibbullah أَقَامَ هُنَا مُدَّةً Burada bir müddet kaldı وَالْآنَ صَارَ مُتَوَجِّهًا Şu an yönelmiş bulunuyor *(Nereye?)* الَى تِلْكَ الْجِهَاتِ وَالْحُدُودِ O taraflara ve o çevreye doğru فَلْيُغْتَنَمْ صُحْبَتُهُ Onun sohbeti ganimet bilinsin وَالسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ Selam sizin üzerinize olsun وَعَلَى مَنْ لَدَيْكُمْ Ve de yanınızdakilerin üzerine.

